

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора **КАЛЕНСЬКОГО Андрія Анатолійовича** на дисертаційне дослідження **ТОПАЛОВОЇ Марії Борисівни** на тему «**Теоретичні і методичні аспекти професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників**», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми.

Сучасне суспільство стикається з численними екологічними викликами, які потребують формування екологічної свідомості з дитинства. У цьому контексті дошкільна освіта відіграє важливу роль, адже саме в ранньому дитинстві закладаються основи ціннісного ставлення до природи. Від професійної підготовки педагогів залежить ефективність екологічного виховання дошкільників. Педагоги володіють здатністю до передачі знань про природу дітям, розвитку у них емоційної чутливості до навколишнього середовища та мотивації до його збереження. Тому, дисертаційне дослідження **ТОПАЛОВОЇ Марії Борисівни** на тему «Теоретичні і методичні аспекти професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» є важливим і слухним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні.

Аналіз основного змісту дисертації дає підстави стверджувати: здобувачкою правильно обрані об'єкт, предмет, мету дослідження, що дозволило грамотно і чітко визначити завдання, виконати їх у повному обсязі, про що свідчать отримані результати, сформульовані висновки, які поетапно висвітлено. Зміст і основні результати дослідження відображено у 7 наукових працях, серед них підрозділ в колективній монографії, 3 статті у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки та 3 тези апробаційного характеру.

Структура дисертації є обґрунтованою і логічною. Робота складається з анотації українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 294 сторінки.

У вступі подано обґрунтування вибору теми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та окреслено практичне значення одержаних результатів, надано відомості щодо їх упровадження та апробації, кількості публікацій здобувачки, у яких відображено основні положення дисертації. Мета, завдання та матеріал зумовили відповідну структуру праці, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У **першому розділі** «Методологічне обґрунтування педагогічної проблеми професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» **Топаловою М. Б.** здійснено дефінітивний аналіз тезаурусу професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до

екологічного виховання дошкільників; обґрунтовано зміст і структуру готовності педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників; проведено структурно-організаційний та компаративний аналіз стану професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників в Україні та міжнародних педагогічних практик її організації.

У **другому розділі** «Науково-методичне та правове забезпечення професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» здобувачкою здійснено аксіологічний аналіз правового і технічного регулювання професійної підготовки та розвитку майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників; впроваджено контент-аналіз та добір загально- і конкретно-наукових методологічних підходів і принципів розроблення та впровадження моделі та методики організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників; розроблено методику організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників.

У **третьому розділі** «Розробка, обґрунтування та верифікація моделі організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» авторкою розроблено та обґрунтовано критеріальний апарат оцінювання рівнів готовності педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників у процесі організації професійної підготовки; розроблено, обґрунтовано та верифіковано модель організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників.

Висновки до розділів та загальні висновки відповідають поставленій меті і завданням. Ефективне виконання останніх відбулося завдяки вдало підібраній методології та вмілому її застосуванню. Мета дисертації в ході виконання дослідження була загалом досягнута, а робота є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів в полягає в тому, що вперше:

- визначено аксіологічний зміст контентів правового і технічного регулювання професійної підготовки та розвитку майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників у системі безперервної освіти; застосовано засоби освітнього маркетингу досвіду та комерційних пропозицій надання освітніх послуг у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 «Дошкільна освіта», освітнього ступеня «Бакалавр»; уточнено пріоритети досвіду міжнародних практик професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників;

- розроблено та обґрунтовано зміст і структуру готовності педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників та критеріальний апарат (критерії – природоохоронний/ природно-ресурсний; екологічний; збалансованого природокористування; екологічної відповідальності) з метою визначення релевантності процесу організації їх професійної підготовки – готовності майбутніх педагогічних працівників до

екологічного виховання дошкільників за рівнями (низький, достатній, високий), у обраних педагогічних умовах соціальної турбулентності; синхронізація інституційних потенціалів ЗВО; кадрового забезпечення науково-педагогічного персоналу, родин та закладів дошкільної освіти;

- уточнено тезаурус педагогічної проблеми з методологічним обґрунтуванням соціокультурного значення професійної підготовки та розвитку майбутніх педагогічних працівників для екологічного виховання дошкільників; в авторському формулюванні зміст понять «професійна підготовка майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників», «готовність педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників»;

- розроблено, обґрунтовано й верифіковано модель та методiku організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників;

- подальшого розвитку набули теорія і методика професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання.

Практичне значення результатів полягає в тому, що:

- сформовано комплекс навчально-методичного забезпечення організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які сприяють формуванню здатності та готовності майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників;

- впроваджено елементи удосконалення змісту навчальних дисциплін для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 «Дошкільна освіта» освітнього ступеня «Бакалавр» за циклами: загальної підготовки – «Безпека життєдіяльності», «Екологія»; професійної підготовки: психолого-педагогічного спрямування – «Психологія загальна», «Психологія педагогічна», «Психологія дитяча», «Психологія дитячої творчості», «Педагогіка загальна», «Педагогіка дошкільна», «Педагогічна творчість»; науково-предметного спрямування – «Вступ до фаху», «Основи та методика природознавства», «Вікова фізіологія та валеологія», «Основи наукових досліджень»; вибіркових дисциплін – «Сучасні технології в дошкільній освіті», «Методика і технології соціалізації дошкільників», «Педагогічна взаємодія ЗДО з родиною» з питань екологічного виховання дошкільників, розроблено програмні результати навчання із загальними та спеціальними (фаховими) компетентностями, здатностями та готовністю майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників; дисертаційні положення підкріплено конспектами лекцій, методичними розробками для практичних занять з навчальних дисциплін (Moodle) циклів природничих, психолого-педагогічних наук, «Валеологічна та екологічна освіта дітей дошкільного віку», «Педагогічний супровід обдарованої дитини»; «Іміджіологія», «Практикум з вирішення педагогічних задач», «Технології культурно-дозвілєвої діяльності».

Ідентичність змісту анотацій і основних положень дисертації.

Структурна побудова і зміст анотацій українською та англійською мовами ідентичні та повністю відображають основні положення дисертації.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

За результатами рецензування дисертації порушення академічної доброчесності не виявлено. Авторкою застосовано посилання на свої наукові публікації, публікації інших авторів, нормативні документи та інші джерела. У дисертаційній роботі відсутні порушення академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. У цілому, позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень та зауважень до змісту роботи, а також висловити окремі побажання:

1. У дисертації, підрозділ 1.3, ґрунтовно описано позитивний зарубіжний доробок з проблеми професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання, розглянуті Етичні кодекси ряду європейських закладів освіти. Проте в подальшому, здобувачка не проказує, яким чином дотримання академічної доброчесності впливає на формування готовності педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників.

2. У підрозділі 2.1. «Аксіологічний аналіз правового та технічного регулювання професійної підготовки та розвитку майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» де здобувачка ґрунтовно охарактеризувала нормативно-правове та технічне регулювання у підготовці майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання за змістом та значенням для підготовки педагогів. На нашу думку робота тільки б виграла, якби дисертантка розглянула і прийняту у 2023 році Кабінету Міністрів України Енергетичної стратегії України на період до 2050 року в контексті енергозбереження і енергоефективності.

3. Авторкою розроблено, обґрунтовано модель організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників. Проте з рис. 3.1 не зрозуміло якого результату планує отримати здобувачка в результаті її впровадження.

4. Рисунки і таблиці в тексті дисертації повинні мати посилання на використану літературу, чи допис, що вони розроблені авторкою. Подекуди в тексті дисертації зустрічаються орфографічні й стилістичні огріхи.

Зазначені нами пропозиції не завадили загальному позитивному сприйняттю представленої до розгляду дисертації та мають характер рекомендацій. Дисертаційна робота є завершеною, а сформульовані у ній положення, результати та висновки становлять наукову і практичну цінність.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота «Теоретичні і методичні аспекти професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» є актуальним, самостійним, завершеним дослідженням, що має вагоме теоретичне і прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає встановленим вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою

Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 та № 426 від 08.04.2025), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р. і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України 341 від 21.03.2022 р., 502 від 19.05.2023 р. та 507 від 03.05.2024 р.), її авторка ТОПАЛОВА Марія Борисівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник відділу
змісту і технологій професійної освіти
Інституту професійної освіти
НАПН України

Андрій КАЛЕНСЬКИЙ